

VERDAGUER EN LO MISSATGER DEL SAGRAT COR DE JESÚS (1893-1902). TRES POEMES OBLIDATS I ALGUNA QÜESTIÓ

Joan REQUESENS I PIQUER

Sabràs com de acort ab los Pares de Bilbao anam a comensar en eixa Tipografia catòlica la publicació de un *Petit Missatger català del Sagrat Cor de Jesús y del Apostolat de la Oració*, cual Prospective pensam donar al públich, Déu mediant, lo pròxim dia de la Inmaculada. Sortirà lo primer número lo dia 1 de Janer, comensant a repartir-se y enviar-se l'endemà de Nadal. Espero, donchs, de la teva bondat y de l'amor que tens al Cor Sacratíssim y a la terra catalana, una petita floreta d'ivern per dit primer número.

Aquestes són les paraules centrals d'una carta datada a Sabadell el 21 de novembre de 1892 que Fèlix Sardà i Salvany adreçava a Verdaguer després d'escrites aquestes altres inicials:

Estimat amic: No estranyes veure'm a mas vellesas catalanista, sinó perdona'm los disbarats que com a tal cometeré. Sia tot en obsequi del Sagrat Cor de Jesús.¹

No hem de trobar cap estranyesa en aquesta petició, ans tot al contrari, si comencem per recordar que feia tres anys que a Barcelona s'havia estampat la segona edició en volum solt del poemari *Lo somni de sant Joan. Llegenda del Sagrat Cor de Jesús* —la primera havia estat en el llibre de les actes del congrés que se celebrà a Tàrragona els dies 26 i 27 de juny de 1881, *Nacional Homenage de las Ciencias, Letras y Artes al Sagrado Corazón de Jesús*, congrés on Sardà i Salvany intervingué de manera rellevant essent membre del jurat que donà el premi a aquest poemari de mossèn Cinto.

A finals de juny de 1890, de més a més, n'havia aparegut una versió castellana. Era un volum que acarava les dues llengües, la de Castella en versió de Juan F. Muñoz Pavón, estampada a Sevilla, i que endemés publicava una carta de Verdaguer al traductor on pot llegir-se aquest paràgraf: «Veré con mucho gusto la edición que V. se propone hacer del *Somni de San Joan*: no tema V. perjudicar mis intereses; mis intereses son del Sagrado Corazón de Jesús, y espero que no perderá nada con ello.»²

1. Aquesta carta és editada a Josep M. SOLÀ i CAMPS – Ricard TORRENTS, «El fons Verdaguer-Panadès, una nova i valuosa aportació a l'epistolari verdaguerià», *Anuari Verdaguer* 1989, p. 32-33.

2. *Epistolari de Jacint Verdaguer* [des d'ara, *EJV*], VII, p. 106. Veg. també, a les p. 48-49, la carta de mossèn Juan F. Muñoz demanant aquesta carta-pròleg a Verdaguer.

Tampoc ens n'hem d'estranyar gens ni mica si tenim present la invocació al Cor de Jesús que quasi des de sempre apareix en dotzenes i dotzenes de cartes seves; si repassem els poemes a Ell dedicats i ja estampats;³ i si fem memòria encara de l'encàrrec que li havia fet el canonge penitencier de Barcelona, Josep Morgades i Gili l'any 1871.⁴

Sardà i Salvany trucava a la porta, per escriure-ho imatjadament, d'un poeta religiós altament significat per la seva devoció al Cor de Jesús. I si repeteixo que no cal cap estranyesa davant d'aquesta petició és perquè els mots inicials de la carta col·loquen les idees en ordre: Sardà i Salvany no és catalanista, però ho serà per impulsar una revista catalana «en obsequi del Sagrat Cor de Jesús», això és, el seu ideal religiós s'avé a concessions, les quals admet doblegant-se a una doble objectivitat. Aquesta és, per una banda, el fet que Verdaguer, a més a més de ser amant del «Cor Sacratíssim», estima «la terra catalana», i, per l'altra, el català és la llengua de i per a aquesta terra si vol propagar-hi aquesta devoció; tan objectiu és el fet català i el doble amor de Verdaguer que li diu al final de la carta: «fes que en la teva composició hi hagi alguna cosa que expresse relació especial entre Catalunya i lo Cor de Jesús!»

Per aquesta mateixa carta sabem que, un cop Sardà i Salvany hagué donat el primer impuls,⁵ qui n'havia de ser «lo principal capítol de la colla» era mossèn Gaierà Soler; i no podia faltar-hi el canonge Jaume Collell, a qui també Sardà ha escrit —diu— perquè «nos ajude alguna vegada». Collell, que havia editat el poema «Al Sagrat Cor de Jesús» a la revista vigatana *El Domingo* (del 7 de juliol de 1874), de la qual era redactor, i que l'any 1879 l'inclogué al costat dels del seu amic Cinto a *La garba montanyesa*,⁶ ara, tot i potser no col·laborar-hi gaire, era tingut com a redactor del novell *Lo Missatger del Sagrat Cor de Jesús* [des d'ara, *LMSCJ*], si més no per una dada de la mateixa revista.⁷

El fet de trobar Jacint Verdaguer en la primera pensada de Sardà i Salvany en iniciar aquesta revista, també té una altra dada històrica que devia ser més o menys coneguda, si més no entre la clerecia devota del Sagrat Cor. Arran d'enviar Verdaguer les seves últimes obres poètiques (segurament *Natzaret* i *Càntics*) al nou bisbe de Lleida —feia uns vuit mesos que n'havia estat preconitzat—, Josep Masseguer i Costa, aquest li donava les gràcies i li escrivia aquestes paraules:

3. Ultra el poemari *Lo somni de sant Joan. Llegenda del Sagrat Cor de Jesús*, a *Idil·lis i cants mistics* hi ha dedicats al Sagrat Cor els tres primers quartets del llibre, sense títol, «Al Cor de Jesús», «Jesús als pecadors» i «La Capella. A la benedicció de la del Cor de Jesús de Comillas». I al poemari *Col·lecció de càntics religiosos per al poble*: «Cobles del Cor de Jesús» i «Promeses del Sagrat Cor».

4. Veg. *EJV*, I, p. 107 i Jaume COLLELL, *Dulcis amicitia*. Vic: Gazeta de Vic, 1926, p. 25 o bé a *Epistolari de Josep Torras i Bages*, vol. I. Barcelona: PAM, 1994, p. 43 (cartes 10 i 11).

5. Joan BONET i BALTA, *L'Església catalana, de la Il·lustració a la Renaixença*. Barcelona: PAM, 1984, parla, referint-se a la presència de Sardà i Salvany en el naixement d'aquesta publicació, amb el verb «sufragar» a la p. 656.

6. Jaume COLLELL, «Al Sagrat Cor de Jesús», dins *La garba montanyesa. Recull de poesies del Esbart de Vich*. Vic: R. Anglada, 1879, p. 8-9.

7. Llegim: «Molt nos plau que haja estat nostre il·lustre company de Redacció, lo canonge Collell [...]» («Revista Regional. En honor den Marian Aguiló», *LMSCJ*, VI, n. 62 (1898), p. 11).

Aquest bisbe pobre i pobre bisbe havia concebut lo projecte de publicar una edició catalana del «Messatger del Cor de Jesús», y fa temps que li volia escriure si-s dignaria pèndrer part favorint la publicació ab algun treball nou o vell, que tots són bons sent seus, y aprofita aquesta ocasió per dir-li-u, esperant honrarà-l paper si s'arriva [sic] a publicar, y dich això perquè no faltan dificultats.⁸

Cal suposar que d'aquest desig de mossèn Massaguer, esdevingut ja bisbe, ell mateix n'hauria parlat amb més d'un i altres devia haver-hi que en tindrien coneixement, però no arribà mai a port. De la revista que sí ho aconseguí no en conec cap història, tret del paràgraf que li dediquen Joan Torrent i Rafael Tasis, i de saber que es publicà fins a l'any 1936.⁹ Aquí bastarà, per aclariment de l'expressió de Sardà i Salvany referent a «los Pares de Bilbao», que l'edició castellana la confegien els jesuïtes d'aquesta ciutat basca després que en deixés la direcció, mantinguda catorze anys, el seu creador, el canonge J. Morgades i Gili, en ser nomenat bisbe de Vic el 1882.¹⁰

Textos verdaguerians en *Lo Missatger del Sagrat Cor de Jesús*

La presència de Verdaguer en aquesta revista mensual és doble: pels seus textos inèdits i per les referències a les seves obres o reproducció de poemes ja publicats.

D'aquest segon bloc n'hi ha sis: l'abril de 1894 la presentació del volum *Roser de tot l'any*, comentari anònim amb la reproducció del poema «Al Cor de Jesús» (cronològicament, text editat núm. VI) —que correspon al dia 10 de juny— (vegeu el text a l'apèndix I); si calgués suggerir una hipòtesi d'autor, potser caldria pensar en Gaietà Soler.

L'abril de 1899 es reproduïx el «Virolai» (LMSCJ, VII, n. 77, p. 88-89) (VIII).

8. *EJV*, VII, p. 124.

9. Aquest n'és un fragment: «Era mensual i el seu primer director, Fèlix Sardà i Salvany, el qual va fundar-la junt amb mossèn Gaietà Soler, aplegà al seu voltant escriptors molt coneguts i estimats en les lletres catalanes. El seu propòsit, escrivia al primer número, era fer "més popular que may lo culto y veneració del Cor Sacratíssim de nostre Salvador Jesús en la terra catalana" i demanava a Déu "la eficàcia que necessita per predicar ab fruyt las glòrias del Cor Sacratíssim, hont se vulla que 's parle nostra llengua estimadíssima" [...] Un biògraf de mossèn Sardà i Salvany explica que aquest, afeixugat de feina, "lliurà la revista a la direcció de mossèn Gaietà Soler, però per ésser aquest suspecte a les autoritats pel seu catalanisme aferrat, el Dr. Sardà es fa passar per director, per tal d'aconseguir la realització d'una revista religiosa catalana." [la referència que es dona és la d'Ernest Mateu, «El doctor Sardà y Salvany i la Renaixença» a *Annals del Periodisme Català*, any III, núm. 13, (Barcelona, abril 1935)]» (Joan Torrent – Rafael Tasis, *Història de la premsa catalana*, vol. I. Barcelona: Ed. Bruguera, 1966, p. 312).

10. Veg. J. BONET i BALTÀ, *op. cit.*, p. 648. Per saber de l'origen de l'edició castellana, vegeu Jordi FIGUEROLA i GARRETA, *El bisbe Morgades i la formació de l'Església catalana contemporània*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1994, p. 38-47.

El mes de juliol d'aquest mateix any apareixia un breu comentari sobre el novel·lisme *Santa Eulària. Poemet* (LMSCJ, VII, n. 80, p. 193) (IX), (vegeu el text a l'apèndix II).

També es reproduïa el poema «La Magrana» en el número d'aquest mes, de «doble plec» (LMSCJ, VII, n. 80, p. 164-165) (X), que havia estat publicat per primera volta a la revista *L'Atlàntida*.¹¹

El juny de 1900 la prosa «Santa Mechtildis» (LMSCJ, VIII, n. 91, p. 149-151) (XI) que el mes anterior Verdaguer havia publicat en la revista que dirigia, *Lo Pensament Català*.¹²

La sisena referència fou el juliol de 1902 (LMSCJ, X, n. 116, p. 170-173): eren l'esquela de la seva mort, un retrat i la reproducció del poema «Preludi» (XIV) de *Lo somni de sant Joan*, amb aquesta nota: «Tranquem aquesta vegada nostra costum de insertar en LO MISSATGER solament poesies inèdites, a fi de dedicar un recort en nostres pàgines a la àliga capdal de la catalana poesia, el millor cantor del Sagrat Cor.»; és una menudència la inexactitud d'afirmar que sols publica textos inèdits... les excepcions solen confirmar la norma.

Del primer bloc, això és, els escrits que Verdaguer publicà per primera volta en *Lo Missatger del Sagrat Cor de Jesús*, el llistat és el següent:

I «Guspíres» (LMSCJ, I, n. 1, (gener 1893), p. 8).

Són, numerats, cinc poemes curts que l'any següent Verdaguer inclogué a *Roser de tot l'any* els dies 26 de juny, 2 de setembre, i 28, 19 i 23 també de juny, amb un lema llatí afegit a cadascun menys al segon. El poeta degué rebre la invitació de F. Sardà i Salvany passats dos o tres dies del 21 de novembre de 1892, espigolà de les seves llibretes versos que aplegava de cara a aquest llibre i els envià tot seguit. Sardà i Salvany els hi agraeix amb una altra carta que, tot i no dur l'any, no pot ser altre que aquest 1892, puix que no s'avindria temporalment amb la publicació dels altres poemes feta en mesos molt allunyats del desembre; a més a més, per l'expressió «ajudant Déu, farem alguna cosa de lo Missatger», podem entendre que era el començament de la seva publicació; la carta, fins avui inèdita [en regularitzo només l'accentuació], és la següent:

R. D. Jacinto Verdaguer.

Estimadíssim amic: mil gràcies per la bellíssima poesia; lo Sagrat Cor t'ho pagarà. Si alguna volta vols enviar-nos quelcom de prosa'ns faràs gran servey. Crech que ajudant Déu, farem alguna cosa de lo Missatger.

Adéu. Teu in C[orde] J[esu]. Fèlix S. y S.

Sabadell, dia de Sta. Llúcia [13 de desembre].¹³

II «Guspíres» (LMSCJ, I, n. 3, (març 1893), p. 48-49).

Són, numerats, vuit breus poemes que, excepte el primer, passaran a *Roser de tot*

11. Exactament: *L'Atlàntida*, I, n. 3 (15 de juny de 1896), p. [9].

12. Exactament: *Lo Pensament Català*, I, n. 4 (27 de maig 1900), p. 29-30.

13. Arxiu Nacional de Catalunya. Fons Verdaguer-Panadès, carta 504.

l'any, els dies 30, 29, 12, 27, 14, 16 i 17 de juny respectivament i als quals també ha afegit un lema llatí a tots menys al segon.

IV «Nadal» (LMSCJ, I, n. 12 (desembre 1893), p. 232-233).

És el poema que anirà a *Roser de tot l'any* el dia 25 de desembre.

V «Al puliol» (LMSCJ, II, n. 13, (gener 1894), p. 8).

Serà, a *Roser de tot l'any*, el poema del dia 24 de desembre.

VII «Perdó» (LMSCJ, IV, n. 40, (març 1896), p. 57).

És el poema que correspon al dia 26 de febrer del ja publicat *Roser de tot l'any* i cal fer-ne prestament un comentari per més d'una raó. S'ha trencat la tradició de la revista d'estampar solament poemes inèdits; aquest, a més a més, apareix sense nom d'autor tot i que en el darrer número de l'any —el 49—, a l'índex, sí que pot llegir-s'hi «Mossèn J. V.»; en tercer lloc porta al peu de plana la nota [textual menys en l'accentuació] següent:

Aquesta lletra ha sigut posada en música per lo distingit compositor 'n Amadeu Vives, en lo mateix modo y forma que la *Cançó de les Palles*, essent la segona de la col·lecció.

És com l'anterior molt inspirada, y pròpia pera 'ls temps de Quaresma o pel novenari d'ànimes, per sa severitat y sabor místich.

Lí seguiran los *Goigs de St. Joseph*. Se ven també al ínfim preu de 10 cèntims exemplar y 1 peseta la dotzena.

La recomanam eficaçment al[s] nostres lectors.

La darrera raó i la que mereix de veres el comentari és la data de la seva estampació: el mes de març de 1896... mossèn Cinto Verdaguer feia vuit mesos que era suspès *a divinis*. La tradició posterior ha contat que durant aquella trista temporada la gent d'Església i el seu entorn callaren i s'apartaren del seu costat, però... Però ací hi ha una prova que esmussa la contaïlla. En plena suspensió, una revista tan significativa com aquesta li publicava un poema i en recomanava l'edició musical i fins instruïa de quins temps podien ser els més assenyalats per cantar-la. Cert que sense el nom. ¿Perquè l'espai de la pàgina el fa impossible d'escriure'l si es vol mantenir tota la nota? Segurament. De fet, a l'índex hi ha no solament les seves inicials, sinó també el mot «mossèn». Cal pensar, per tant, que no era compacta del tot la tanca que deixà separat Verdaguer dels estaments eclesials; fins potser valdria la pena d'investigar en aquesta direcció, no fos cas que una «part eclesial» ens hagués passat desapercibuda fins avui a l'hora d'apilar dades històriques. La cronologia d'aquells anys i dades com aquesta han de donar-nos llum més clara, no solament sobre la seva situació, ans, més important encara, projectada damunt del món eclesial que es féu ressò de la trista situació canònica del poeta amb paraules o silencis, editant-ne versos o rebutjant-ne.

XII «Al nou bisbe de Vich, Dr. D. Joseph Torras y Bages» (LMSCJ, VII, n. 84 (novembre 1899), p. 287-288).

Poema que formarà part del llibre *Aires del Montseny* dos anys després.

Els poemes mai no reeditats

En aquest apartat no em limito a la simple edició dels tres poemes preterits, oblidats o desconeguts fins ara, sinó que els acompanyo amb l'edició del text manuscrit localitzat a la Biblioteca de Catalunya. N'estalvio la descripció, però remeto a la feta pel professor Pere Tió i Puntí, consultable en edició mecanografiada a la sala Prat de la Riba. En faig una estampació que pretén reproduir gràficament la manera de treballar, esmenar i enriquir que tenia Verdaguer. Cert que podria fer-ho amb l'ús tradicional d'una descripció codicològica, però potser pot ser útil la visió de la imatge que ofereix el manuscrit d'una manera molt aproximada, sense que sigui cap reproducció fotogràfica. Si més no el meu intent vol ser una proposta per mostrar millor el fer i desfer del nostre gran poeta. Altres diran la utilitat o no de la provatura. D'acord amb aquest propòsit els criteris d'edició són els següents:

És escrit en lletra negreta el text que Verdaguer féu en tinta; en rodona, el que és en llapis; la disposició —quan no és indicada per mi— imita la seva escriptura en el manuscrit, també la mida més petita de lletra; reservo la cursiva, i entre parèntesis quadrats, per a tot allò que sigui intervenció meua. Les abreviacions que empro són les dels mots «ratllat» i «interlineat». Primer s'estampa el text definitiu aparegut a la revista i després el del manuscrit.

Amb aquesta doble edició, i paradoxalment, vinc a dir que la millor versió per a nosaltres ha de ser sens dubte la que ell deixà impresa o amb alguna esmena afegida posteriorment damunt del text imprès. Tota altra bellesa que puguem trobar en els manuscrits ho serà de la nostra subjectivitat. Ara bé, no deixo de pensar que cada un dels seus esborranys pot donar-nos una sorpresa lèxica, morfològica, semàntica o de ritme poètic i, simultàniament, serà el testimoni fefaent amb el qual mostrarem la nostra convicció: Verdaguer ens recuperarà la llengua, la més exacta, la més clara, la més culta i popular ensems.

Després d'aquesta edició restarà per fer la datació d'aquests poemes, trobar-ne el parentiu o relació amb altres, les seves fonts, etc., etc., i l'anàlisi i comentari del seu contingut. No és, però, cap d'aquests extrems el meu propòsit d'avui. Que em valgui la seva recuperació i que sigui criticada en tots els seus extrems —amb bondat, ei! si pot ser— aquesta aportació senzilla en el present col·loqui verdaguerià.

II (LMSCJ, I, n. 3 (març 1893), p. 49), el fragment inèdit

GUSPIRES

I

A UN AMICH DEL COR SAGRAT

Per guardar lo teu tresor
has trobat bona posella
del bon Jesús en lo Cor:
jo no só d'argent ni d'or,
só un pobre y vil pecador,
mes pósam també dins ella.

BC, ms. 3102 fol. 111v:

[és situat a la segona meitat de la plana, sota del poema «Les penes són mon tresor»; no hi ha cap títol]

Per guardar lo meu tresor
he trobat bona posella Guspires
trobadà he [inter.]
la he trobadà en vostre Cor
si no tingues res mes que ella
ja tinch mes q. plata y or [aquests dos versos entre un gros parèntesi en llapis]
mes ¿qué puch posar en ella?
per no ferli deshonor?

Hi posaré ma esperança
la que tinch posada en ell
hi posaré ma anyorança

[ample espai en blanc]

de lo que ell mateix ene done [la primera «e» d'«ene», rat. verticalment]
jo l en faré tresorer

[ample espai en blanc]

[a l'última línia de la llibreta] de cor á cor (Flors del Calvari)

Els folis 95r-96v d'aquest mateix ms. 3120 són les dues pàgines de LMSCJ enganxades i, a dalt, a la dreta, amb lletra de Verdaguer hi ha escrites aquestes paraules: «Missatger Març 1893».

III (LMSCJ, I, n. 6 (juny 1893), p. 108)

DE COR A COR

In foco amor mi mise
S. FRANCESCH

Trenta anys anà per la terra
lo mèu Aymador Diví,
tirantme fletxes de plata,
¡ay, ay de mi!
tirantme fletxes de plata,
tirantme fletxes d'or fi.

Ab quiscuna de les fletxes
una ferida m'obrí,

una ferida tan fonda,
 ¡ay, ay de mi!
una ferida tan fonda
que me'n sentfa morir.

Me'n tirá allí á la Establfa
tan bon punt del bres exí,
y en les arenes d'Egipte,
y en les vinyes d'Engaddí;
y en lo sopar del Cenacle
entre aquell pa y aquell vi,
y sota les oliveres
del Hort de Getsemani,
hont lo lliú's torná rosa,
la perla's torná rubí.

Quan fou á dalt del Calvari
l'Amor sa resclosa obrí,
no tenint prou de les fletxes,
 ¡ay, ay de mi!
no tenint prou de les fletxes
sanch del cor me despedí.

Jo veyent son arch en baga
de la terra l'apleguí,
les fletxes que m'ha tirades
les hi torno de bri en bri,
ab quiscuna de les fletxes,
 ¡ay, ay de mi!
ab quiscuna de les fletxes,
lo sèu Cor atravessí.

J. VERDAGUER

Ms. 3098 fol. 25v-26r.

25v:

[a dalt de tot de la pàg., a l'esquerra] Fletxes
De cor á cor

[a dalt de tot de la pàg., a la dreta] Sant Fran^{co} 21 abril

[escrit en llapis, a sota, tres paraules, la primera no l'he entesa] de Alió
Trenta anys aná per la terra
lo meu Amador diví

de terra jo m aixequi
 les fletxes que m ha tirades
 jo llavors les hi torni
 acabades les sagetes
 cor á cor m abrassi
 jo ab ses plantes

El fol. 99v del ms. 3102 és, enganxada, la pàgina 108 de LMSCJ, la que té imprès aquest poema. I el fol. 71r en el ms. 381/2, també. En aquest, escrit amb llapis de mà de Verdaguer, a la dreta, a l'alçada del vers «no tenint prou de les flexes», i que ocupa part de la pàgina impresa i part de la llibreta —per tant: vol dir que fou ell qui l'enganxà!— es llegeix:

y al veurem cobert de fletxes
 dirigí
~~ab sang del cor me~~
 espargi
 cobri
 de sanch del cor me

XIII (LMSCJ, VIII, n. 88 (març 1900), p. 60)

DINS DEL COR

Mon nom volguereu escriure
 en vostres divines mans,
 y en los vostres peus hermosos,
 servintvos de ploma un clau,
 un clau servintvos de ploma,
 de tinta la vostra sanch.

En vostre pit per escriurel,
 com en escrini daurat,
 no us bastava un clau de ferro,
 volguereu ploma més gran.
 Longino us deixa la llança,
 mes ¡ay! l'escrini al tocar,
 com del Cor me voleu dintre
 vos l'obriu de bat á bat.

Jacinto Verdaguer, Pbr.

Al ms. 367/9 fol. 24-25r hi ha, copiat de la revista, no sabem per qui, a tinta, aquest poema XIII. I en el ms. 3102, entre el folis 109 i 111 (que són els de la llibreta) hi ha enganxada —com a foli 110— la pàgina d'aquest poema retallada de la revista; porta escrit, a dalt a l'esquerra, en llapis i lletra de Verdaguer: «Març de 1900».

Ecce in manibus meis descriptsi [*sic*] te Ys
Mira com yo te t porto aprobat en mes mans [*en tinta més negra*]
49-16

[*les xifres, en llapis, a la vertical de «Ys»*]
Hec requies mea in saeculum seculi

Mon nom volguereu escriure
sobre vostres peus i mans,
vostres claus n'erán la ploma,
la tinta era vostra sanch.
Sobre l pit ab una llança
volguéreu-me estampar,
mes com me voliau dintre
vos l obriu de bat á bat

Mon nom per escriure
no us era el paper prou blanch
trobau

~~Yous ho deya~~
~~ja fa molts anys~~

~~haviau~~ [*inter.*]
~~que Vos voldria escriure~~ Mon nom volguereu escriure
divines [*inter.*]

~~m'en nom~~ en les vostras mans
y en los treu¹⁴ peus hermosos
y en lo vostre cor real

Los claus farien de ploma
La tinta la vostra sanch

~~En vostre Cor~~

~~Sobre lo pit~~ per escriurel

En vostre [*inter.*]

volguereu ploma mes gran

la Llança de Longinos

~~us dexá~~ [*inter.*]

~~sa llança prengué~~ Longino us dexá la Llança
mes al voler capiletrar
com del cor me voleu dintre
vos l ovriu de bat á bat

14. En els tres esborranys del poema (ms. 3102 folis 33v/109v/111r) sempre (en totes les repeticions) es llegeix «vostres» menys en aquest lloc que s'ha d'interpretar, penso, així: «{vos}treu [*sic*]». Com s'explica? Entre els mots «los» i «peus» Verdaguer s'oblida d'aquesta paraula i quan la volgué escriure no trobà tot l'espai suficient i, abreviant-la gargotejà «tres», però equivocà la darrera lletra (o bé a mi m'ho ha semblat en llegir-la).

Ms. 3102, fol. 111r:

Inscripció
Dins del Cor

ins
Mon cor volguereu escriure
en vostres divines mans
y en los vostres peus hermosos
servintvos de ploma un clau [inter.]
~~y en lo vostre cor real, fentvos de ploma los claus~~ [el ratllat, en llapis]
un clau servintvos [inter.]
~~los claus farien de ploma,~~
de tinta la vostra sanch [ratllat vertical en llapis des de dalt fins aquí]
inscriurel
En vostre pit [«pit» ratllat vertical en llapis] per escriurel
volguereu ploma mes gran,
Longino us dexá la llança
mes al veure l paper blanch
mes al voler caplletrar
com del Cor me voleu dintre
vos l ovriu de bat á bat

[segueix tota la resta amb una ratlla en llapis vertical pel mig]

En vostre pit per escriurem
com en escrini daurat
no us bastava un clau de ferro
volguereu ploma més gran.
Longino us dexa la llansa,
mes ay! l escrini al tocar,
com del cor me voleu dintre
vos l ovriu de bat á bat.

Ms. 3102 fol. 33v [és un full solt de llibreta ratllada de 215 x 157 mm]:

(C. de J.)

Mon nom escriure volguereu
sobre vostres peus y mans
vostres claus n eran la ploma
la tinta era vostra sanch
sobre l pit ab una llança
volguéremel estampar [inter.]
~~mon nom volguereu gravar~~ [ratllat en llapis]
mes com me voliau dintre
vos l obriu de bat á bat.

APÈNDIX I

LMSCJ, II, n. 16 (abril 1894), p. 93:

BIBLIOGRAFIA. *Roser de tot l'any*.- Dietari de pensaments religiosos, per mossèn Jacinto Verdaguer, Pvre.; tomo en vuytè.

Després de la batuda lo bon pagès apila en l'era los grans d'or que escampats hi quedan, que no s'ha de perdre lo que costa tantes suades. Veuse aquí lo que ha fet mossèn Verdaguer en aqueix libre [sic] del *Roser de tot l'any*; recullir tots aquells grans d'or que quedavan escampats per l'era de sa fecond pensament després d'haver curullat los sachs en què hi va la xexa de sa inspiració poderosa. Ab açò queda dit que hi haurà alguns granets esclafats, altres no ben sencers, en fi, granets de no tant preu com los plens y daurats del blat que miram ja ab orgull apilat en los graners de la literatura pàtria; mes, no obstant, tots ells granets de farina dolcíssima que nutrexen l'ànima ab aqueix aliment celestial que sols se pot trovà [sic], dintre la poesia moderna, en lo verger vedat de nostre gran místich. Encar que nostres lectors ja pogueren assaborir alguns dels pensaments del delitós *Dietari*, ab lo nom de *Guspíres*, en les planes del MISSATGER, no obstant, desitjosos de donar per tot elogi, mostra de les roses del florit *Roser* de mossèn Jacinto, transcrivim la següent, que no dexarà de perfumar exa insípida plana de crítica literària: [segueix el poema *Al Cor de Jesús*].

APÈNDIX II

LMSCJ, VII, n. 80 (juliol 1899) p. 193:

Bibliografia. *Santa Eulària*, poemet per mossèn Jacinto Verdaguer.- Ab expressiva dedicatòria hem rebut l'últim cant del gran poeta, en lo qual compta la vida y gloriós martyri de la verge barcelonina. Nostres lectors nos han de permetre que no exercim de crítichs, sinó que'ns contentem ab recomanar-los ab tot interès exa hermosa obra del famós poeta amich, al qual devem avuy meteix la poesia *La magrana* que assaboriran en eix nombre. Al poeta, nostres humils aplaudiments y les més corals gràcies.